

ORADEA-MARE (N.-VÁRAD)

8 august st. v.
20 august st. n.

Ese in fiecare duminică

Redacțiunea:

Strada principală 375 a.

Nr. 32.

ANUL XXIX.
1893.

Prețul pe un an 10 fl.

Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.

Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.

Pentru România pe an 25 lei.

Ți de august.

Fine.)

Țrana pe de o parte da din cap, pe de alta, credea, cu tóte că de ce se apropiá de măceși și de ulmul cel mare, inima incepea să-i zvicnescă și un fel de frică, frig și căldură, o năpădiá de tóte părțile; inse glasul lui Niță se făcuse dulce-dulce, brațul lui o strîngea tot mai tare, buzele îi suflau pe obraji o dogorélă nespusă și măceșii erau aprópe, ulmii vijăiau supt vânt, iar într'ênșii, șuierá o mierlă și cântá o privighetóre.

Și când amêndoi se făcură neveduți, crácile ghimpoșe date o clipă la o parte își reluară locul obicinuit, de-asupra lor, răgacii reincepură să sbóre și să sbêrnăescă, martori fericiți ai tainei ce se impliniá, ai sărutárilor sălbaticé ce pun vineteli pe grumaji, ai furtunei ardetóre cu descárcări electrice și cu convulsiiuni supreme.

In celelalte părți ale prunáriei, aceeași rápăelá și aceeași glume resáriau dintre pomii sgácinați, dar deastá-datá, Stámbulache nu mai vedea ce se petrece, flácăii și fetele ar fi putut să se lase de cules că el nici nu le-ar fi băgat de sémá. Ce? Sórele se cobórá... Cinci ciasuri, — și Costică nu mai soșiá, măcar că-i trimisese poștali-onul la orași!

Cucóna Paraschiva, in odaia cea mare unde intinseseméa, auđise de mult bá-tênd chindia in

tóca de fier, a doua ți fiind duminécá, și erá tot așá de ingrigitá: Vai de ea și de ea! S'o fi bolnăvit, i s'o fi intêmplat ceva, l'o fi restunat trásura: prăspástii peste prăpástii îi veniau in minte, o făceau să-i tremure mâ-nile și să risipescă piperul pe mész de-asupra cáruia presará sare ca să nu iésá vre-o cêrtá.

Și de câte ori se deschidea ușa de intrá Flórea, un fel de fatá de suflet, țerancá pe care o crescuse dela vârsta de cinci ani, inima incepea să-i batá iute:

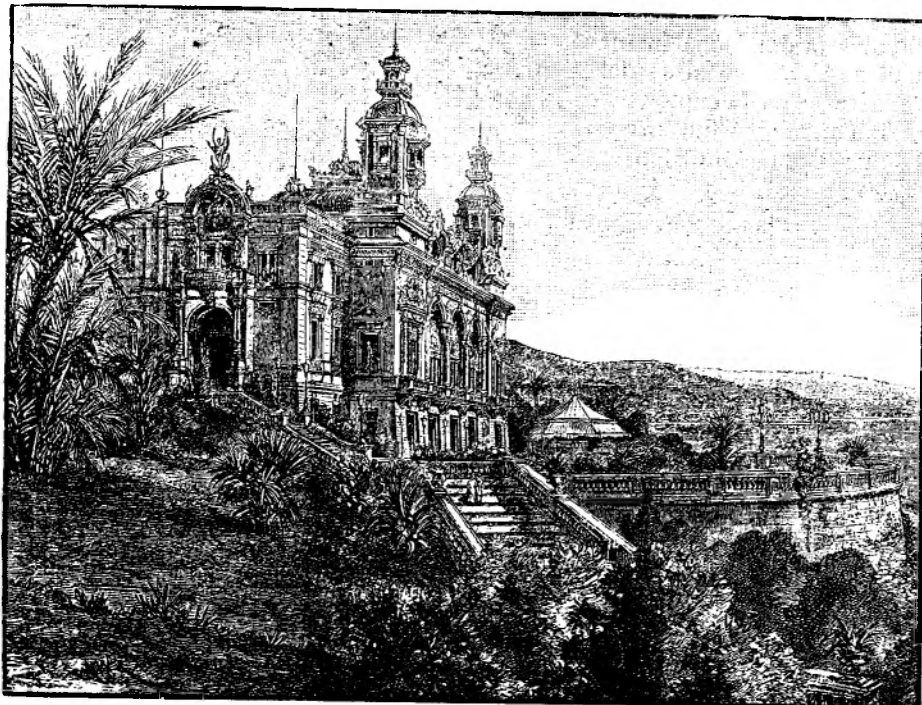
— Tot nimic, Flóreo?

Apoi fără să aștepte respunsul:

— Pune tava cu curcan mai in mijloc. — Și trecênd dela una la alta: — Ticálosul de Tudorachie s'o fi imbêtat, o fi făcut vre-o pozná... Să bađi de sémá să nu cumva să dea ciorba in foc. Unde e urda? — Azma s'o arunci la cuptor numai când s'o zări trásura.

Flórea, fatá de optspređece ani, frumoșá ca o đină, in zavelcă țeránescă, dar cu cismulițe de brunel, umblá prin casá, ieșiá, intrá, aducea távi cu póme, farfurii cu mezelicuri. Pe fața mesii, albá cu dungi de borangic, se

grámădiá astfel, tótá imbelșugarea domesticá: smântánurile, laptele cu orez pe de-a-supra cu scórțișórá, curcanul auríu, peștișorii Pláviții, mêrunți și prájiti in unt prós-pêt, limbile de porc tăiate și așe-đate pe talere felii-felii, curmalele de têrg, merele domneșci, perele și prunele, brân-zeturile de tot felul, se amestecau printre clondirele cu vin de Orodél dela un cap al mesii la celálalt ca și cum ospêțul ar fi fost pregătit pen-tru doueđeci séu treideci de ênși.

CASINO IN MONACCO.

Cucóna Paraschiva, cu tótă grija ce-o turburá, nu-și putea stápani mândria și se opriá adesea in fața mesii, aruncând peste intinderea ei o căutătură blajină și infășurátore.

— Paraschivo! Paraschivo! — se auđi de-odată din foisor.

Erá vocea lui Stámbuláchie, care, in neastémpéru lui, se reurcase și reluase ochianul.

Nu mai încăpea indoiélă, că trebuie să fie Costică: Trásura îi apárase la început ca un punct negru ce aluneacă cu iutélă in mijlocul unui nor de praf, dar punctul se apropiase, se mărise, devenise trásurá cu patru cai la rótă și cu doi naintași, apoi, ajunsese la priporul unde trebuia să se abatá de pe drumul cel mare pe valea Pláviței in jos.

Nedomirirea nici nu ținú mult, căci pe când cucóna Paraschiva eșiá afará cu Flórea, trásura o cármiá drept cátră sat, opintindu-se spre Plávița printre hopurile ce duc la podul de bârne.

Stámbuláchie coborí scara, sáring câte doue trepte de-odată, iar bétrána, remasă in foisor, luá la réndul ei ochianul și ne mai puténdu-se indoi, își fálfiá batista in vânt ca și cum Costică ar fi putut s'o zărésca!

Din prunárie, fláccii ce-și dessumețiau mánecile pétrundeau in curte in grupe de câte trei patru, fiind că isprávnicele oprise culesul din porunca pitarului, fetele îi urmau, se amestecau cu dênșii, se inșirau de-a lungul jigniței ori se așéau pe supt páture. Glumele și risetele umpleau curtea, incrucișându-se cu un sgomot urcátor printre care intelesul vorbelor se pierdea, și abia câte-odată, nota mai ascuțitá a unei voci, țándărirea isbucnitóre a câte unui ris, obuzul vesel ce se spárgea in tóte pártile, spintecá uetul furtunos ridicându-se de-a supra lui. Dar butea scósá in gárligiul pivniței de argați ce-o desfundau făcu ca sgomotul să scadá; cei mai mulți se apropiau unul câte unul, priviau cu jind la ea, apoi, zárind la pórtá doi láutari ieșiți ca din pámânt, cinghinele care in anteriele zdrențóte sdrángâniá córdele dela o cobzá și dela vióră, își dau cu cotul, strigau «să tráescă cuconu Stámbuláchie».

Când trásura sosi la pórtá, sórele sfinția după dealuri, ólele cu vin circularerá din mână in mână, firele din sprâncenele pitarului se sbérliserá și se desbéliserá de bucurie, Flórea aruncase azma la cuptor, cucóna Paraschiva se hotárise să întépine pe fiul seu tocmai la «Crucile din vale», și láutarul cu vióra, după poruncile chefuite ale lui Stámbuláchie,

«Trage cióră

«Din vióră

«Să s'audá pân' la móră»,

cântá de rupea pámântul, cobzarul îi ținea ison, fláccii și fetele bátuserá curtea supt un început de horá.

Costică, tiner de doueđeci și cinci de ani, cu fláccii rěscolitóre in ochi, inalt și subțire ca o fatá, naturá nervósá dar puternicá, sári jos in mijlocul strigátelor de bună venire, își ascunse capul pe sínul mamei sale, îi sárută mánile, se atérná de gátul ei, trecea la tat-seu, mulțumiá țéranilor, se roșiá când venia câte-o fatá să-i ducá mána la gurá și la frunte, și ca să scape din incurcáturá, întrebá de mă-sa.

Muma sa, se repeđia atuncea pe scará, Stámbuláchie, Costică și preotul satului o urmau, Párvu îi intimpiná in ušá cu un clondir de țuică pe o tavá cu pâne și cu sare, singurá Flórea nu ieșiá din náuntru, căutá să-și facá trebá, își bágá capul prin dulapuri.

Bétrána, prea uimitá ca să se uite impregiur, schimbá apa de prin paharele cu verbine, cu busuioc și rosmarin, cu ochiuboului și cu alte flori de țérá, își ștergea ochii licáritori de lacrámi vesele, tușiá, își suflá nasul cu sgomot.

— Ministrul să te vėd ministrul! — Se auđia glasul lui Stámbuláchie din foisor, și pitarul, mai da câte-o țuică peste cap... Sfinția sa, își neteđia barba, bea cu smerenie, își lingea buzele, mai bea câte nițel, se opriá, párea muncit de gândul de a rosti un logos, dar Párvu, care lásase tava cu rachiul pe un scaun de paie, se urcá pe scará cu ciorba, — un castron alb cu margini albastre.

Flórea, când Costică intrá in casá, vru să-i sárute mána, inse el și-o smuci 'napoi: Cum? Nu-i erá rușine? Nu copiláriserá impreună, n'alergaserá séra după cui-buri, nu se daserá de-a dura pe cóstá 'n vale printre buruieni, și mărácini, nu se cáteraserá prin duđi și prin nuci de se intorceau cu buzele roșii și cu mánile negre? Dar moriștele ce le făceau pe násip impregiurul ciuterei pe coperișul cáreia creșcea leușténul inecat de pálamidá și de urzici? Dar socul cel mare din care táiau cráci și le făceau pușcóce? Apoi crede dumneai că copilária se uitá așá de lesne, că decá-a fost la București, nu s'a mai gândit la nimeni? Ce sânt atunci trandafirii de mătase, pe foi cu rouá de sticlá pisatá pe care i-a cumpérat anume pentru ea și ce se aflá așédați frumos de-asupra celorlalte lucruri in ladá, intr'o cutie cu melci de tóte fețele?

Și stáruie să șéđá la mesá.

Flórea care se făcuse roșie ca sfecla, vru să iésá afará, dar Costică sári de pe scaun, o apucá de améndoue mánile, o așéda lângá el, și, in mijlocul hazului pe care-l făcea cucóna Paraschiva, pitarul și popa Ciocárlie, o amerință că de se va sculá, o va sárută fără altá vorbá.

Dupá cum se intéplá totdeauna la mese de felul aceleia, ciorba pe potróce fu lipáitá in sgomotul buzelor și al lingurelor, iar pe barba și pe mustáțile netede ale preotului, zama galbéná se agátá cu stropi mari, ce când nu recádeau in taler se pierdeau in páduratice adâncimi. Când veni réndul mezelicurilor, când se umplurá și se golirá paharele de mai multe ori, când se aduse claponul cu hrean și mai ales când Stámbuláchie se apucá să despice curcanul cu gușá grasá și cu carne rumená, vorbele ce la început se tíriau cu greutate pe de-asupra mesei, sburau și se incrucișau in tóte direcțiunile, se amestecau una intr'alta, nelásând să predominescá decát sfárimáturi de frasă. Vinul de Orodel deslegase tóte limbile, «Ministrul să te vėd ministru» revenia ca un refren de câte ori bétránul își ridicá paharul. In vremea acésta, Costică, vorbiá despre București, Flórea, despre závoiul dela móră, bétrána, despre vremea ce apucase, popa despre patrafirul ce i se rupsesse, despre...

— Bucureștil Ce oraș! Ce lumel Dar și câtá ticáloșie...

— Da, in vremea mea, boerii...

— Și tótă lumea, cucóná Paraschivo, tótă lumea erá credincióșá.

— Mai ții minte, domnule Costică, cum erá să ne inneckám in Plávița? Ne duseserám la móră...

Stámbuláchie inse, ridicá paharul:

«Ministrul! să te vėd ministrul!» strigá el din nou, cu glasul împáiejinat, cu capul pe spate.

Când se sférși mesá și eșirá cu toții in foisor, se innoptase bine, dar isprávnicele ingrigise de un foc, ce

ardea în mijlocul curții cu bălbătăi limpezi și ce făcea ca întunecimea de prin pregiur să pară mai desă. Chi-purile aprinse se resăriau fără veste din umbră, energia formelor, varietatea îmbrăcăminte, înfloriturile albastre și roșii ale cămășilor, fluturii de pe câte-o zevelcă, fus-tele de stambă, ciórecii strimți ai hătorva băeți, găit-nați de-a lungul cusăturilor, — căciulile negre puse într'o urechie séu indesate pe-o sprâncénă, strigătele, chiotele, hora ce se ducea de colo până colo, i se pă-reau lui Costică lucruri noi, câștigau în ochii lui o in-semnătate. De altă parte, dincolo de întunericul biciuit de sfêrcul flacărilor troznitóre, nóptea, se populá cu taine poetice, cu farmece nespuse. Dealurile din față, pădurile și satele, ghicite mai mult decât întrevédute, câte un foc ce licăriá, șesul despărțit în doue de ză-voiu Plăviței, biserica innăbușită supt întunerecul suru-pat pe denea, îl năvăliau în priviri, în suflet, îi readu-ceau copilăria, jocurile și fericirile ei, pe Flórea sicăitá de densus, culcaturile și sculaturile lui, măcănitul de rațe, mugetul melancolic al vacilor chiamându-și viței, alergăturile ca să descopere cuibarele găinilor și ale gășcelor...

Inse hora ce la început se trăgăniá, se făcuse vi-jeliósă. Ea alergá acum printre întunerec și lumină cu țepene bătăi din picioare și cu sărituri ce sguduiau páméntul. Lăutarii, luați la mijloc, își zdrăngăniau cobza și víora cu flacări roșii pe obraz. Niță al dascálului, cu boneta de cazarmă pe cefá, cu cisme cu pinteni, în pan-taloni de uniformă ce-i trosniau pe picioare, în tunică de dril deschiată la pept, săriá cât de ce:

— Uite-așá!
— Și așa!
— Și 'ncă-așá!

Trana a Stanchii, la o parte, își ascundea vinețe-lile de pe gât, ochii bătuți, buzele pârлите, de abia se ținea, picioarele i se impleticiau ca și cum ar fi fost bétá; vrea să nu se mai uite la Niță, dar privirile i se duceau tot cătrá el, căci el îi furase ochii și gura, o fu-rase tótá cu ochii lui de jăratíc, cu buzele lui la col-turi cu mustăți mijitóre, cu pèrul lui scurt ce scápără la lumina focului schintei roșcate.

Și cum se uitá la el, hora se invêrtiá tot mai re-pede, bătăile din picioare și săriturile se făceau tot mai tari, erá un vârtej nepomenit de chipuri, de picioare mus-culoșe, de pepturi bine legate, de răsufări aprinse, de fuste și de zevelci, din care, printre sărituri și sgomot, scápá din când în când, glasuri innăbușite, silabe abia îngánate:

— Tot așá!
— Și așa!
— Ș'ncă-așá!
— Hei! Hei!

Și hora se micșorá séu se măriá, după impregiu-rări: Flăcăi și fete se desprindeau dintr'ênsa pe rând, unii se odihniau, alții, o luau cu altele prin prunărie, de unde apoi, resuflau sgomote ciudate, alții în sfêrșit, inse aceștia câte unul-unul, se făceau nevêđuți pe după garduri, ciuruituri lungi se auđiau; hora, în mijlocul curții, da pe brânci, săriá în sus, se strîngea și se lăr-giá, se i nevíá séu se iutiá, ajungea iar vârtej, sguduiá bătătura, cutremurá dealul.

— Uite-așá!
— Și așa!

— Ș'ncă-așá
— Hei! Hei!

Niță care se deprinsese la rëndul seu, se apropiá de Trana; densus, cu buzele întredeschise și uierá peste un fir de ierbă pe care-l ținea în dinți, fata, se da in-tr'o parte, se rugá incetinel s'o lase, el o tot imbrânciá, își alăturá obrazul de al ei, o depártá de horá, întune-recul se lătiá impregiurul lor, prunăria îi cuprindea din nou în imensitatea ei, răsufarea lui deveniá scurtá, cer-cuiá mijlocul Tranei cu brațele, o apesá cu peptul, căutá să-i asvêrle piedeci cu piciorul. Ea se desbătea cu din-adinsul; nu mai vrea: «Niță, Niță»; gura ei fugea de a lui, se apêrá cu mânilé, cu unghiile, cu dinții; inse un cutremur o sguduiá de-odatá: «Niță, Niță».

Și dela curte, printre sgomote și răpaeli surde, urcá în silabe innăbușite, aprópe stinse:

— Uite-așá!
— Și așa!
— Și 'ncă-așá!
— Hei! Hei!

Iar când se ridicá luna, din hora ce se spârsese' nu mai remăsese decât focul ce se stîngea, foișorul erá pustfu, o liniște fericitá se lăsá asupra casei, și răcănii cu ritmările lor monotone, impreună cu câte-o hanță de câne, luau în stăpânire nóptea ce se făcea albastrá, ce se inmuiá în argint și în schinteieri de safir.

ALESANDRU MACEDONSKI

Spinul. Cluj

Și a pus frumoșá pe-un rázor;
Voinicul lângă ea de vale.
Să-i scótá spinul din picior.
Și ea plângea: «Un spin în cale!
De ce tot riđi? Ah cum me dor
Aceste rísete-ale tale!»

Ea are flori de crâng la sin
Și 'n pèr un trandafir sêlbatic
Și pèrul ei de rou-á plin.

«Ei las să rid! Tu ai cules
Trei fragi, venind peste coline,
Și veđi cu ce mi te-ai ales!»
«Trei fragi? Și-atât e dóră bine!
Căci n'am putut în deal să ies —
Trei fragi de-ar fi, sânt pentru tine!»

Cu ochii 'nchiși și strînși de tot
Ea de dureri isbiá piciorul:
«Ah, lasă-me că nu mai pot!»

«Fricósă ești!» Da! Te-aș vedé!
«Fricósă, eu? Așá e frica?
N'ai milá de durerea mea!
Nu-ți pasá!» — «Da! Ca de nimica!
Ba-mi pasá mult, că eu n'aș vré
Să-mi fie schiópă nevestica!»

Ea-și potrivește flórea 'n pèr,
Și-i înfloreșc zimbînd obrazii
Cei albi, ca florile de măr.

«Să fiu chiar șchiopă, ce-i apoi?
Că ce-ți-e drag, tot drag rămâne!»
«Eu nu ȳic ba! Dar uite, joi
Ni-e nunta, dragă, e ca mâne —
Tu cum să joci? Sărac-de-noi!
Să stai la mėsă 'ntre bėtrâne».

Ea-și ține brațul stâng pe pept,
Și 'ncetișor desmėrdă fruntea
Flăcăului cu brațul drept.

«Eu ție vreau să-ți fiu pe plac;
Și n'o să joc, și ce-i cu asta?»
«Așă-i! Dar eu? Eu ce me fac?
La nuntă-mi, bată-o năpasta,
Să nu joc eu? De-aș și că zac,
La nuntă vreau să-mi joc nevėsta!»

Ea rėde-acum: «Nebun ce ești!»
Flăcăul grabnic se ridică:
«Ei iacă spinul! Ce-mi plătești?»

«Vrei plată? Uite ai trei fagi,
Și din costiță-ți dau bujorii!» —
«Și totă frunța de pe fragi!
De dor de fragi se plâng feciorii?
De flori dă-mi ochii tei cei dragi
Și pentru fragi dă-mi obrăjorii!»

Și ea-l lovește 'ncetișor
Zimbind cu palma peste gură
«Eu șciu! Să ceri așă-i ușor!»

«Dar las acum! E joi aici
Și nimeni așteptând nu mőre!»
«Me porți ca pe copiii mici! —
Dar joi să șcii! Trei fragi și-o flőre!
Și joi tu n'ai ce să mai ȳici,
Că pentru multe-mi ești datőre!»

GEORGE COȘBUC.

Martir de artist.

De Salvator de Souza.

Să zic Dumneșeu îi place mai cu sėmă frumusețea interioară. Ce-i pasă lui că omul are un obraz frumos, decă sufletul îi este pervers? Ce-i pasă lui că corpul este perfect, când inima este rea?

George Verley nu eră frumos, inse Dumneșeu îl alesese, îl insemnase cu pecetea lui divină, inteligența. Nu eră urit inse; eră neinsemnat. Trăsurile nu aveau finețe, espresiunea fisionomii eră nulă. Eră tot-dauna trist, nici odată zimbetul nu-i insenină fața, nici o bucurie nu făcea să-i scapere privirea. Nici nu vorbiă, nu avea nici unu din acele responsuri copilărești așă de naive așă de spirituale chiar câte odată. Őmenii ȳiceau: «este un prost!» și copiii ȳiceau: «este un băiat reutăcios». Nu eră inse nici prost nici reu, eră numai prea îngădurat. Vorba esclude cugetarea și vice-versa. Őri cine se gândeșce mult, copilul ca și omul, vorbeșce puțin. Bogăția, coloritul in convorbire dovedeșce o inteligență mai mult strălucită decă adăncă.

Încă de când eră mic îi plăcea să citėscă, încă de mic îi plăcea nespus să fie singur. In vėrsta când co-

pilul se jőcă, in vėrsta când copilul rėde, el se gândiă.

Mai tărđiu, pe băncile școlei, ascultă cu băgare de sėmă tot ce spunea profesorul, séu băgă nasu in carte și nu mai auđiă sgomotele din clasă. Pe urmă, când pentru toți sună ciasul recreațiilor, eșiă din clasă, fără să se grăbėscă, mai mult cu părere de reu; se izolă, nici mișcarea, nici glasurile celor din pregiur nu-i puteau abate gândul pe care îl absorbiă Orațiu séu Virgiliu.

Mai tărđiu apoi, când scăpase de liceu, eșiă in fiecare dimineță și fugiă departe de lume, in vre-o pădure, căută acolo un loc retras, adăpost poetic, ca să stea să se gândeșcă.

Acolo gându-i se 'nălță spre Dumneșeu pe care învățase de mic copil ca să-l adőre; traducea in versuri armoniőse miile de sgomote ale pădurii: murmurul unui pėriuăș, cântul de paseri, compunea idile frumoșe despre doue păsărele cari se piguliau prin frunđiș. Pentru el eră numai cânt și poesie.

In câteva sėptėmăni mőrtea îl făcuse orfan. Neavėnd avere, trebuiă să muncėscă, pentru ca să trăėscă. Inse instrucția, desoltându-i inteligența, îi rafinase gusturile: instrucția măreșce dorințele și imputinėză mijlocele de a le satisface.

Munca cugetării îi dăduse desgustul de ori ce ocupație materială. Atunci, ce să facă? Să dea lecții? Îi trebuiau brevete și el nu avea decă unu. Atunci, ca să trăėscă, făcū câteva copie și de cinci ori se incercă să dea esamen: de cinci ori căđū. Din pricina neintelenței căđuse? Nu, ci fiind că învățase singur tot ce-i putea să-i folosėscă in existență; din pricina asta eră prea original, și originalitatea strică.

Unu din cele mai mari geniuri din secolul nostru, mare prin șciința lui, prin cătățimea, prin personalitatea operelor lui, n'a putut nici odată să ia bacalauratul.

Prin urmare pentru George Verley eră miseria cea grozavă, fără foc ierna, fără pâne mai disprețul și nebăgare in sėmă. Miseria asta inse nu-l spėriă tocmai mult, fiind că eră liber și se gândiă că e mai bună o bucățică de pâne nėgră măncată liber decă măncările gustőse intr'un palat bogat. El nu șciea ce va să ȳică frigul și főmea. Ce va să ȳică miseria — se intrebă el — când are cineva nouespređe ani, adecă speranța? Când izvorul e tot așă de limpede, tot așă de rece, când ai pentru tine spațiul, pe cap cerul, sub piciorė pământul? Ce-ți pasă că ești departe de őmeni când paserea ciripeșce in păduri, când valul cãntă?

El nu doriă nimic mai mult decă să trăiėscă din munca cugetării lui, cum trăiesc atăția alții din munca mănilor.

Vai! el scrise cap d'opere pőte! nici un editor nu voi să le primėscă, nici un ȳiar nu consimți să le publice. Pentru ce prescrierea asta barbară? Pentru ce? Nu eră cunoscut: asta eră crima lui. Eră necunoscut și publicul, care in deobște este ignorant, primeșce opera próstă a unui parvenit și refușă capd'opera unui necunoscut. Cu tóte acestea greșela nu e numai a mulțimei. Mulțimea este ignorantă, nu șcie să deosebėscă ce este frumos de ce nu este; ea nu are altă opinie decă opinia pe care o au criticii. Criticii aceștia, inteligențe vanales cele mai multe, se vėnd celui ce dă mai mult, primind dela jurnalul care-i plăteșce și dela scriitorul căre-i pőte plăți, inse cei cari nu au talent nu trebuie să spere să-și vėđă operele lor citate. Ei rămă să lupte in potriva judecătorilor ignari fără gust séu rea credință, in potriva parveniților egoiști mai totdauna.

Amor și fluturele.

Credința este apanagiul tinereții; George Verley avea credință. Pe urmă eră curios, ori ce poet este puțin femeie; doriă foarte mult să viziteze locurile pe care le șcicia frumoșe. Atunci, fără pâne, fără bani, umblă nepăsător, cu piciorle rânite de pietrele drumului, inse cu sufletul in vis. Se hrăniă cu pomele picate prea cöpte, cu o ciască de lapte pe care i-o da de pomană o țerancă. Luând din pădure duda séu mura și fraga, luând cu palmele și bënd apa limpede, dar mai cu sémă rëcoritóre, bënd apă de izvor ca să-și stingă setea care-i uscasc gâtul in ciasurile cele mai calde din ți. Trăiă ca și paserile cu ceea ce-i da cerul, necerënd nimic ómenilor, așteptând caprițiile lor, lăsând pe Dumneđu ca să-i ingrigescă vieța.

Nóptea dormiă într'un coșar séu pe drum intins, lângă o pórtă. Și a doua ți își vedea de drum inainte cântând cântece improvizate, glorificând pe Dumneđu, vorbind de tot ce e frumos, de tot ce e sublim.

Inse omul ajunge adevêrat poet numai iubind. Iubirea este sfințirea geniului, este poesia inimii, după cum admirația este poesia sufletului. Vagabondul acesta sublim care căutá inspirația, intêlni amorul supt trăsăturile unei fetițe de 15 ani.

Eră foarte albă și prea frumoșă cu ochii ei mari albastri ca sipica, când visători, când riđetori, umbriți de gene prea lungi și prea negre, contrastând ciudat cu aurul përului ei; cu gura când seriósă când batjocoritóre, dar mai des batjocoritóre.

O intêlnise odată când într'o livede își incununá ea capul cu o coronă de flori de sipică și de nu me uitá, uitându-se pe tot minutul într'un ciob de oglindă.

O găsise așa de grațiosă și de poetică, incât el făcuse o pastorală in care ea eră ciobănița și el ciobanul.

Atras de suvenirul acesta gingaș veni și a doua ți și o vëđu, inse cu altă podóbă: Florile fusese inlocuite cu o panglică albastru-prea-palid ca și ochii sei. Eră tot frumoșă. Admirația creéză iubirea: bărbatul este prea aprópe d'a iubi pe aceea pe care o gășește frumoșă.

Ea eră de 15 ani, inse eră așa de plâpândă că părea că are numai treispredece. El avea douêzeci și cincii, inse miseria îi imbêtrânise fisionomia și-i respectase inima lăsându-i tótă tinereța. El o iubi din tótă inima lui fecióră, din tot sufletul lui de artist. Eră așa de sfios, incât nu cutezá să-i spuie pasiunea lui nici chiar să-i vorbescă lucruri indiferente. Voi să se depărteze și nu putü, fiind că se gândi că a doua ți póte nu o va mai găsi séu că chiar d'ar mai intêlni-o n'o să mai fie așa de indrăsneț. Ce motiv să invóce ca să se apropie de dënșă, să-i vorbescă, să-i audă glasul care trebuiă să fie prea dulce? Să s'apropie de dënșă? Să-i spuie cât e de frumoșă?... Da, care e fetița căreia nu-i place să fie lingușită? Complimentul acesta va fi dreptul lui de admitere.

Ori ce poet este puțin portreturist. Obiceiul ce are de a citi in fisionomie îl face ca să reproducă, in câteva trăsături de creion, trăsăturile, de și n'a desenat nici odată. G. Verley luase lecții de desen; el posedá, mai mult decât alt poet, darul acesta dat de fire.

Avea un album mic, făcù o schiță mică după fata care-i seméná foarte mult, pe urmă o altă schiță pe care i-o oferì. Fata fu foarte surprinsă și foarte măgulită.

Îi spuse că o chiamă Rosa, că muma ei șade in pavilionul ăla mic ascuns colo intre pomii ceia deși. El spuse tótă vieța sa, copilăria, anii petrecuți in colegiu, cum invêțase, cum se ascundea in pădurea Meudon, pe urmă miseria lui și cum o iubiă.

Ea incepù să riđă când auđi c'o iubește, fiind că nu-i veniă să credă. Ce fell poetul ăsta, vagabondul ăsta, care muriă de fóme o iubiă pe dënșă! Și fata riđe ca hohot, mereu, și nu vedea ce suferinți bagă in inima amantului seu. El atunci, lovit de atâta inconșciință, séu de atâta cruđime, fugi, fără să se opréscă și fără a intórce capul, fiind că auđiă mereu, cu tótă depártarea, risul sardonice al fetei.

Nenorocitul credea in iubire! In naiva lui bunătate nu șcicia că ceea ce se iubește mai mult nu este sufletul, ci haina, banul, iar nu inima; nu șciința cuprinsă într'o carte și scórța cărții; ce are a face decă sufletul e spurcat, decă inima e rea, când haina e cusută cu fir, când punga e bogată; ce are a face că cuprinsul cărții este prost, decă scórța este poleită. Interesul și vanitatea sânt satisfăcute, și atâta ajunge.

George Verley eră și mai nenorocit de când îl disprețuise fata. Membrele lui slăbite erau și mai oboșite; frigul eră mai aspru pentru el care eră aprópe gol; singurătatea eră mai tristă. Ca și in trecut cântá, nu fiind că eră vesel, ci numai ca să-și ascundă durerea. Eră sêlbatic, fugiă de drumul mare și umblă numai pe ulicióre, pe potecuțe. Sórele nu-l mai incăldiă, îl frigea, îi insultá mahnirea cu veselia rađelor lui. Paserile când se piguliau îl enervau; eré gelos de ele. Miseria acum îi făcea reu. Se rësvrătiă, blăstêmă pe cei bogăți. Ce fel, đicea el une-ori, — banii lor îi scutește de a avé spirit și inteligentă. Lor averea, adecă gloria lesne, onorurile, considerația, primirea in tóte societățile celoraltți, inteligentă inse miseria, uitarea decă nu dispretul!

Pe urmă in fiecare ți umblă tot mai anevoe, incepù să tușescă, o tuse care-i rupea pieptul. Muri. Corpul lui fu găsit a doua ți într'un șant.

Murise.

Murise de fóme și de frig.

In Paris își aduseră toți aminte de tinerul ăsta care solicitase insedar o parte din bogăția unora, o pãrticică din gloria altora. Tótă lumea spuse că George Verley avusese talent. Atunci operele lui fure adunate, un editor se însărcină să le editeze, un scriitor celebru oferì colaborarea lui ca să dea o prefață acestor cap d'opere posthume și un deputat cerù să se deschidă o subscripție publică pentru a-i ridicá o statue.

O statue acelu om care fusese lăsat să móră de frig și de fóme in marginea drumului, într'un sat necunoscut din Bretania.

ION S. SPARTALL.

Lumea latină inainte de Roma și zidirea Romei.

Mithurile și tradițiunile despre Latium, țera vechiă a Latinilor și despre primii domnitori și mai ales despre Romulus și Remus și zidirea cetății Roma, ori și cât de vechi ar fi ele, au apărut totdeauna ca niște materii de lectură plăcută tuturor popórelor și deosebi tinerimii școlastice care a invêțat istoria Romanilor vechi.

Dar noi Românii simțim și șcim, că cât de tare ne plac noue acele mithuri și tradițiuni, căci pe noi ne-a invrednicit Dđeu, și noue ni s'a aruncat sórtea, ca să păstrăm și să purtăm in curățenie numele strălucit al Romanilor glorioși, numele ce tuturor strămoșilor noștri ni l'a dat Roma, mama noastră, Roma premărită,

cetatea cea mândră și puternică, mama cea dulce în visurile noastre naționale.

Istoriile, nici cea universală, nici cea specială a Romanilor vechi, nu se pot ocupa pe larg de aceste mithuri și tradițiuni și în parte mai târziu, de această istorie, pururea tineră, pururea frumoasă; iară de s'a publicat câte ceva și în literatura noastră, acele sunt seu pe scurt seu mance, încât nu ni-am câștigat ideă curată despre acest timp, acea țără și acei domnitori, cari apar la începutul istoriei Romanilor; pentru această, m'am decis, ca să resuscitez aceste materii.

***

Dar mai înteu de toate să cunoșcem pozițiunea geografică a țării vechi a Latinilor.

Latium cel mai vechiu, țera regelui Latinus, cu capitala Laurentium și mai târziu cu capitala Lavinium, a avut marginile și anume: spre améđi Marea tirhena seu tusca; spre apus, riul Tiberis; spre resărit riul Numicius, iară spre međănópte până la muntele Albanilor.

Latium vetus (Latiul vechiu) spre améđi și apus a ramas tot cu acele granițe, dar spre resărit s'a înmărit până la promontoriul: Circaeum, iară spre nord până la Sabina muntósă; a fost teritoriul a 30 de orașe latine federate cu capitala Alba Longa și cu teritor cam de 1500 de kilometri cvadrați.¹ În *Latium vetus* se rădică Roma și aci a fost légănul poporului roman, carele mai târziu a cuprins o parte din lume.

Latium novum (Latiul nou) seu adiectum (adaus) s'a lătit dela Tiberis până la riul Liris spre resărit, atunci, după ce Romanii au invins popórele vecine, pe Aequii, Hernici, Volsci și Aurunci, iară în nord o parte din Sabini.

A) Epoca mithică.

Epoca mithică e când istoria unui popor se bazează pe mithuri, adică: pe un fel de legende religioase, fără ca timpul să se pótă decide după ani și fără ca datele să se pótă dovedí prin istorici contimpurani. Mai toate popórele vechi au astfel de epocă despre începutul lor și această epocă e timpul fundării religiei lor.

După mithuri domnitorii seu regii cei mai vechi ai Latinilor au fost următorii.

1. *Ianus.*

Creusa, fata regelui Eritheos din Athena surprinsă de ăeul Apollo a născut pe Ianus. Eritheos a trimis pruncul spre creșcere la Delphi, iară pe Creusa a dat-o de soție lui Xipheos. Ianus după ce a crescut și a învățat lucrurile divine, n'a fost indestulat cu regatul părintesc, ci din țera sa a pornit cu o flotă la Italia.²

Totuș e sigur, că în Italia mai înainte a venit Ianus și ocupând muntele, aci a zidit cetate și după numele seu a numit-o Ianiculum și Ianus a domnit peste locuitorii duri și neculți.³ Ianus nu a făcut alta ceva,

¹ Să avem ideia mai clară despre mărimea teritoriului. Într-o milă cvadrată germană sunt cam 55 de kilometri cvadrați: în 1500 de kilometri cvadrați sunt cam 28 de mile cvadrate. *Latium Vetus* seu și *Novum* a fost un teritor așa de mic, încât, după împărțirea Italiei de aci în provincii, nu a putut forma nici teritor pentru o provincie; provincia Roma e de 12170 kil. m. cvadrați seu de 221 de mile cvadrate. Comitatul Caraș-Severin e de 9751 de km. cvadrați seu de 177 de mile cvadrate și astfel *Latium Vetus* o țără cam atâta de mare, cât e teritoriul unei prețure mai mari.

² Sextus Aurelius Victor în *Breviarum Historiae Romanae*, anume: în *Origo gentis Romanae* pag. 3. Eu urmez deosebi acestui autor, carele a consultat pe scriitorii Verrius Flaccus, P. Valerius, Cneius Egnatius Veratius, Fabius Pictor, Licinius Maur, Marcus Varro, Livius, Victor Afer, Ananele pontifice și altele.

³ Sext. Aur. Vict. pag. 2. Quod cum ita extimetur, certum

decât a introdus ritul pentru venerarea ăeilor și religiunilor.¹ Ianus locuind pe Ianiculum, aci a fondat cultul latin vechiu; după mórte a fost numit ăeu și în calitate sa supremă a fost ăeu de lumină. În toate sacrele, locul prim îl dădură lui Ianus, inse și atunci când s'a sacrificat și altor ăei cu tămăia pe altare, Ianus s'a numit mai înteu și a avut cognumele Pater (tată)². Muieria lui Ianus a fost Venilia.

2. *Saturnus.*

Din Olimpiul ceresc, înteu a venit Saturnus fugind de armele lui Jupiter și esilat din regatele răpíte.³ Saturnus s'a ăis a fi fiul cerului și al pământului⁴ și în Italia a venit pe luntre⁵. Încă domnind Ianus peste locuitorii duri și neculți, Saturnus fugător din regat, când veni în Italia, fu primit grațios în ospiciul lui Ianus și aci nu departe de Ianiculum a zidit cetatea Saturnia, numită după numnle seu. Și Saturnus a fost înteu, carele a învățat agricultura, și pe ómenii selbategi, de dați ca să trăescă din răpíri, i-a adus la vieță regulată⁶. Și poporul mai mult a vrut să se lipescă de Saturn, carele, minților încă atunci selbategi a insuflat vieță și moravuri și spre utilitatea comună l'a învățat știința de a cultivă pământul. Se ăice, că Saturn a arătat și usul de a bate bani de aramă și monetă în formă. Și casa sântă, sub colnicul capitolin, în care a avut banii făcuți, și aci se ăice: *Aerarium Saturni*⁷. După mórte și lui Saturn i-au făcut onoruri divine⁸.

(Va urmă.)

AT. M. MARIENESCU.

tamen est priorem Ianum in Italiam venisse; pag. 3. Occupatoque monte urbem ibidem constituine, eamque et suo nomine Ianiculum cognominasse. Igitur regnante Iano apud indigenas rudes incultosque. Ianiculum e un deal pe țermul drept al riului Tiberis, mai târziu s'a ținut de Roma.

¹ Sext. Aur. Vict. pag. 4. Ianus, qui nihil aliud, quam ritum colendorum deorum religionesque induxerat.

² Sext. Aur. Vict. pag. 5. In sacris omnibus primum locum Iano detulerunt; usque eo, ut etiam cum aliis diis sacrificium fit thure in altaria, Ianus prior nominetur cognomento quoque addito Pater. Cicero de natura Deorum II. 27. . . principem in sacrificando Ianum esse voluerunt. Augustinus, *Civitas Dea VIII. 9.* penes Ianum sunt prima, penes Jovem, summa.

Ianus, ca fiul lui Apollo, ăeului de sóre, a trebuit să devină ăeu de lumină la Latini; Ianus, ca preotul din Delphi e introdútorul cultului vechiu latin; seu cel puțin mithul arată, că cultul lui Apollo din Delphi a străbătut la Latini în Italia.

³ Virg. *Aeneida VIII. V. 319.* Primus ab aeterno venit Saturnus Olympo, arma Jovis fugiens et regnis exul ademptis. Olympus a fost un munte, unde au locuit ăei și se identifică cu cerul.

⁴ Text. Aur. Vict. pag. 2. ipsum Saturnum, quem Coeli et Terrae filium dixerunt; iară Tertulian în *Apologetio* ăice, că Saturn a fost numai om: Saturnus, quantum litterae docent. . . neque ullus commentator. . . aliud quam hominem promulgarunt.

⁵ Macrobius lib. I. Saturn cap VII. Ianus, cum Saturnum classe pervectum excepisset hospicio. . . ut quoniam ille navi fuerat advectus.

⁶ Sext. Aur. Vict. pag. 3. Igitur Iano regnante apud indigenas rudes incultosque, Saturnum vegus protugus, cum in Italiam venisset, benigne exceptus hospicio est, ibique haud procul a Ianiculo, arcem suo nomine Saturniam constituit. Isque primus agriculturam edocuit, ferosque homines et raptu vivere assuetos ad compositam vitam eduxit.

Virg. *Aeneida VII. v. 357.* hanc Ianus Pater, hanc Saturnus condidit ariem; Ianiculum huic, illi fuit Saturnia nomen.

⁷ Loc. cit. Se (*populus*) Saturno matuit acnectere, qui vitam moresque feris etiam tum mentibus insinuasse, et ad communem utilitatem disciplinam colendi ruris edocuit. Istum etiam usum signandi aeris ac monetae in formam incutiendae ostendit traditur. Aedes quoque sub clivo capitolino, in quo pecuniam conditam habebat, aerarium Saturni hodie ne dicitur.

⁸ Sext. Aur. Vict. pag. 5. Ut supra diximus, prior illuc Ianus advenerat, cum eos (Ianus și Saturnus) post obitum divinis honoribus cumulandos censuissent.

SALON.

Sinuciderea mea . . .

Și eu, ȕeu, am vrut să me omor.

Eram sigur că Amelia me înșelá.

Amelia se numiá óre, perfida? Inchipuiți-ve că vi-
eța mea a fost in mâna ei și numai mi-aduc bine aminte
cum o chiamá. Nu ve mirați d'asta, tinerilor; cu vremea
o să vedeți c'asă este.

Pe atunci eram tiner, — da, tiner.

Și de aceea cum aflai de nenorocirea mea, me
hotării să sfêrșesc cu vieța.

Intêia mea mișcare fu să-mi sbor creerii pe scará;
dar m'am rêsândit că o să afle prea multe persoane de
astea, așa că Enrieta, — n'o fi chemând-o așa? — o
să riđá de servitorul dvóstre. Și de! am și eu amor-
propriu.

— Nu, îmi ȕisei, să nu facem sgomot. Pășerica
rănitá își ascunde agonia intr'o tufá. D'aia, vreau să
mor intr'un colț, isolat, pierdat, uitat.

Cu gândurile astea luai o trásurá și me dusei la
Bănésa.

Trásura me duse la «Frumosul Aer», un han bun,
care are mâncări escelente.

— Ce poșteșce, dl? me întrebá o fatá ocheșică pe
care o găsií plăcutá.

— Nimic.

Nu-mi erá fóme. Me culcai intr'o odăiță. Somnul
mi-a fost agitat. . . In fiecare clipá, credeam că vȕd pe
Victorina, — n'o chemá óre Victorina? — trecând la
brațul rivalului meu. Atunci me repeđiam, și dam cu
pumnul in părete séu in fierul dela pat.

Eram sdrobot când m'am sculat. Dar îmi pásá fórté
puțin, de óre-ce aveam să mor.

Incepui să caut o fringhie. Cređusem că e lesne
să gășesc o fringhie ca să me spânzur.

Greșelá! Umblai prin tot hanul fără să pot găsi
fringhia ce-mi trebuí.

Ocheșica me întrebá:

— Dar, dle, ce vrei să faci cu ea?

— Să prinđ iepuril. . . ȕisei eu.

— Iepuri? ȕise ea riđend.

Și atáta tot.

In sfêșit, cu o fringhiórá in busunar, plecai dela
han și luai drumul păduriceí pe care o cunoșceam pen-
tru că mai fusesem pe acolo.

Erau acolo destui arbori mari și un loc nu se
póte mai isolat ca să pot muri.

Pe drum me gândiam la Berta, — sânt sigur că
o chemá Berta. — O blástemam din tótá inima. Ș-apoi
me uitam la fringhia mea; o mësoram; nu prea îmi
plăcea. Nu erá fringhia ce așa fi vrut eu. . . Mi se părea
scurtá și nu tocmai așa zdraváná ca să me ție.

Tréba asta me cam supérá. Nu-ți faci idee cât te
supérá in tinerețe asemenea lucruri.

Altá supérare: sosind in locul pe care îl alesesem,
remásei mirat vȕdendu-l ocupat de alt cineva.

O persóná, pe care n'o vedeam, decât dela spate,
erá ocupatá să-și lege de-asupra capului, de o ramurá,
o fringhie scurtá, dar trainică.

— Ce faci acolo? întrebai eu.

El se întórse.

— Ce-ți pasá!

— Cređi că nu ghicesc eu ce vrei să faci? stri-
gai eu.

— Și decá așa vré să me omor, mi-se pare că asta
nu te priveșce.

— Să te omoril

Me uitai la el.

Erá un băiat plăcut. Infáțișare sincerá, privire sim-
paticá, o palóre interesantá.

— Vrea să se omóre!

Și, ghicind in el o victimá a amorului nenorocit,
adăogai:

— Pentru o secăturá!

— Die! strigá el.

— Prost ce e, îmi ȕisei eu, o și mai apérá. Amo-
resații sânt aceiași.

Necunoscutul tácea.

— Vrei, îi ȕisei eu, să-ți dau un sfat? Lasá frin-
ghia, legatá — am băgat de sémá că erá mai bună de-
cât a mea, — și întórce-te acasă. O să-mi mulțumeșci
de asta altá-datá.

El dete din cap.

— Vreau să mor.

— Nu-ți face pe mâne păreri de reu, urmai eu
cu o stáruință dulce, — îmi plăcea locul. — Dupá ce
vei fi ingropat, insedar o să-ți pará reu, căci o să fie
tárđfu.

— Veđi că dta nu șcii ce mi s'a întâmplat.

— Ghicesc.

— Nu, nu poți să ghiceșci. O femeie pe care o
adoram, dle, pentru care. . .

Și iatá-l că-mi spune istoria lui. Ciudat. Se potri-
viá cu a mea ca doue picături de apă. Potrivéla asta
me făcú să me gândesc.

— Tăcerea dtale prețueșce cât o aprobare, îmi
ȕise Scarlat.

Aflasem că îl chiamá Scarlat.

— Dar nici de cum! strigai eu.

Nu vream să par caraghios.

— Tot ce mi-ai spus nu indreptáșce fringhia
dtale.

Și, Scarlat incepënd să me intereseze, adăogai:

— Ia, stái, dragá, trebuie să ai mai întei de tóte
un motiv. Pentru ce vrei să fii mai bine tratat ca alții
pe cari amatele lor îi înșelá in tóte ȕilele?

— Ele nu-i înșelá așa de nedemn precum am fost
inșelat eu.

— Me iértá. . .

— Oh! nu.

— Ba da. . .

— Nu.

— Da, șciu eu ceva când îți spui. Ei bine, o să
fii chit căutând o amantá mai bună. Sânt destule.

— Mai bună ca ea, e cu neputință.

— Aida del

— N'are sémën.

— Ba da.

— Oh, nu!

— Da!

— Nu.

— Da. Ai la inceput idei d'astea, dar, peste o
luná, o să veđi.

Vorba mea mi se părea așa de înțeléptá, că ince-
pui să me ascult cu plăcere. Urmái:

— Ce ți-ar folosi decá ai muri? Ah! așa vré să-mi
spui, la ce ți-ar fi de folos! Séu femeia care te lasá,
are inimá séu n'are. Decá are. . .

— Oh! n'are!

— Se 'nțelege că n'are. Mórtea dtale prin urmare o s'o măguléscă. O femeie e in totdeauna încântată decât a pricinuit omorul cuiva. Nu, ȕeu, vrei s'o faci grozavă. Dar lumea, ce discurs funebru creȕi că o să-ȕi facă? Lumea, o să strige: «Dar prost a mai fost!» Da, Scarlat, o să te facă dobitoc, și o să aibă dreptate.

Deveniam elocinte. Causa eră că, de un moment, simȕiam că-mi apăr propria mea causă.

Tot ceea ce ar fi trebuit să-mi spui mie, spuneam acum lui Scarlat, prietenului meu Scarlat, căci îl iubiam deja cu tótă afecȕiunea ce aveam pentru mine. Pusei atăta convingere in serviciul ideilor mele, că Scarlat cădù in brațele mele.

— Fă ce vrei cu mine, strigă el.

— Ei bine, îi ȕisei eu cu un suspin, care arată că-mi chiorăia stomacul, hai să dejunăm.

Îl dusei la han. Emoȕiunea dă poftă de mâncare și aerul ne aȕițase acéstă poftă.

Ne aședarăm la mésză. Curăȕenia ei ne întărită pofta și mai mult.

Mâncarăm ouă, friptură, fructe.

Le udarăm cu câteva pahare de Drăgășani vechiu care ne făcură să zimbim.

Ne privirăm cu plăcere și ochii noștri, par că diceau:

— Ce bine e să trăeșci!

— Și totuș decât nu te-aș fi întelnit! suspină Scarlat, cu inima plină de recunoșcintă.

Și, la rându-mi, me gândii:

— Dar eu decât nu-l întelniam!

Me pipăii la gât.

— Șcii că, urmă tinerul după ce mai inghiȕi un nou pahar, a fost un noroc neauȕit ca să te găseșc tocmai in partea aceea a pădurei unde m'ai întelnit.

Tăceam.

— Dar ia spune-mi, ȕise el de-odată, nu cumva dracul te-a adus acolo așă de diminétă?

Me inroșii.

— N'o să me creȕi, îi ȕisei eu... Vream să me spânzur și eu...

— Ei aș'!...

Și tovarășul meu izbucni in hohote...

— Șcii că are haz!

Și ne ciocnirăm paharele...

DUMITRU CĂMPULUNGEANU.

Casino in Monacco.

Nu 'ncape 'ndoiélă, ca poziȕie Monacco este unul din punctele cele mai frumoșe in tótă lumea. Situat p'un platou innalt, impresurat d'o vegetaȕie tropică, are o vedere admirabilă spre mare. Singura raritate a principatului Monacco este renumita bancă de joc, care e una din cele mai rentabile intreprinderi in tótă lumea. Ilustraȕiunea din fruntea foii nóstre infăȕișeză casinul, unde se află banca de joc.

Amor și fluturele.

Micul Amor ș-a depus săgét. I s'a urit și lui cu rănirea inimelor tinere și simȕitóre. S'a pus la odihnă lângă un izvor. Și ca să-i trecă de urit, incepe un joc șăgalnic cu un fluture, care sboră de-asupra lui. In sfērșit fluturele se coborî pe brațul lui; Amor îl prinde

și se desfeteză in svêrgolirea lui, căci, chiar și conform ocupaȕiunii sale, el are năravul să-șî riȕă de suferințele altuia.

TEATRU și MUSICĂ.

Teatrul Naȕional din Bucureșci. Reparaȕiile dela Teatrul Naȕional au inceput luni. Anul acesta se vor face numai mici reparaȕiuni cari se vor urcă la suma de 10,000 lei, de ôre-ce la anul viitor tot teatrul va fi transformat. Repetiȕiile incep la 15/27 august, iar prima reprezentaȕie va avé loc la 28 septemcre cu piesa «Ruy-Blas». Dl Gr. Gr. Cantacuzino, director general al teatrelor, se întôrce la 10/22 august.

Doze piése noue. Duminecă la 22 august v. (8 septembre n.) se va da la Bucureșci in grădina Stavri o reprezentaȕie estraordinară. Cu asta ocașione se va reprezenta: «Nunta Négră» dramă in 2 acte de T. Stoenescu și «Cérta pentru nimica» comedie in versuri, intr'un act de dl P. Dulfu. Cea din urmă s'a publicat in fôia nóstră.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Conferenȕă preoȕeșcă in Biharia. La 5 august n. s'a ȕinut in Vașcou o conferenȕă a preoȕimeii traectuale, sub presidiul părintelui protopresbiter Vasiliu Papp, secretar parocul Moise Popovici-Popa. S'a discutat proiectul de statut pentru fondul de pensiuine al dieceșei române gr. or. din Arad. Preoȕimea a primit in general proiectul, iar in special propune câteva modificări. După proiect, se statoreșce pensiuinea pentru protopresbiteri cu 800 fl.; preoȕi cl. I 800 fl.; clasa II 600 fl.; clasa III și pentru capelani și diaconi 400 fl.

Gimnasiul de Beinș. Primim următorul *Actis* părinȕilor cari doresc a-șî trimite pruncii la gimnasiul superior gr. cat. de Beinș. Lipsele mari ale timpului referitor la susȕinerea institutului nostru de invétământ aȕi nu se mai pot acoperi nici prin enormele sacrificii aduse până ací; drept ce prea veneratul consistor al dieceșei gr. cat. de Oradea-mare s'a vèȕut necesitat a ridică didactrul de 12 fl. la 18 fl. care sumă cu inceputul anului școl. 1893/4 este de a se solví in 2 rate: in 1 septembre la inscriere 9 fl. și la 1 ianuarie alȕi 9 fl. Tot la inscriere trebuie a solví a) tacsă de immatriculare obligătóre pentru toȕi tinerii din institut 2 fl.; b) tacsă pentru desemn 50 cr.; c) pentru biblioteca tinerimei 50 cr. și d) pentru raportul gimnasiului 60 cr. — *Direcȕiunea.*

Adunare invétătóreșcă. Reuniunea invétătorilor români gr. c. din ȕinutul Lugoșului se va intruní in adunare generală la Lugoș in 29 și 30 august.

C E E N O U ?

Hymen. Dl Cornel Botez și dșóra Elisa Mustea, ambii bine cunoscuȕi și din colónele foii nóstre, s'au căsătorit la Tecuciu in România.

Asociaȕiunea transilvană. Adunarea generală, care se va ȕine la Nășeud, se va deschide in 27 august la 10 ore inainte de mieȕăȕi, după ce înteu se va fi servit parastas pentru vecinicul repaus al fostului președinte George Bariȕiu. Adunarea, ca totdeauna, va dură

două zile. A doua zi va fi și alegerea președintelui, cassarului și eventual a altor funcționari ai Asociațiunii.

Procese la Curie. În ședința dela 10 august, Curia r. din Budapeșta a respins trei apelațiuni; una a dlor Eugen Brode și Nic. Roman, urmăriți pentru tipărirea și răspândirea Memorandului; alta a autorilor Republicei; a treia a dlui dr. Vas. Lucaciu pentru computarea pedepsei sale. În privința acestui din urmă proces, Curia, la cererea acusatului, i-a dat voie să se hrănescă pe spesele sale, i-a refuzat înse cererea, ca să fie absolvat dela munca obicinuită în închisori.

Starea reginei României. Joia trecută s'a dat la castelul Segenhaus, reședința principesei-mame a reginei României, un prânț în onoarea regelui Carol. Regina, deși nu este încă în stare de a umbla, totuși sănătatea sa fiind destul de satisfăcătoare, a putut lua parte la prânț într-o trăsură mică, de care este silită în totdeauna a se servi, și a remas séra până târziu în cercul format în saloane, aducând animație prin veselia și grația-i cunoscută, care i-au revenit întocmai ca și în trecut. Se poate dice că sănătatea ei merge neconținut spre bine, poate mânca cu plăcere, deși puțin; poate dormi, ceea ce a contribuit mult la calmarea nervilor, frigurile au început a deveni din ce în ce mai rare și nu a rămas acum decât numai lipsa de puteri și durerile nervoase, cari cer încă un timp destul de îndelungat de repaos, o îngrijire neincetată și un aer curat. Este de sperat, ca în câteva luni să se vindece deplin.

Turburările din Oradea-mare au încetat, pe stradă, dar spiritele sânt tot agitate, iar diarele locale și cele din Budapeșta urmăz și mai departe campania începută. Episcopul Mihail Pavel a trimis acestor diare o depeșă, prin care declară, că primește răspundibilitatea pentru faptele sale în fața autorităților, înse la polemice diaristice nu se va dimitte. Asta a potolit focul pe două trei-zile, dar apoi a erupt de nou. Într-aceea poliția din Oradea-mare a constatat pagubele făcute, ele se urcă la vr'o de ce mii de florini; totodată a început investigațiunea, ascultând pe păgubași și căutând să afle cine au fost conducătorii. Numele acestora se spune din gură 'n gură 'n tot orașul; înse găsi-se-vor martori, cari să aibă curagiul a spune adevărul? Păgubași sânt aproape toți românii inteligenți, căci numai patru ênși au scăpat neatăcați. În séra a doua, de după semne, turburările aveau să ia dimensiuni și mai mari, decât nu întreviniă miliția. De atunci până 'n duminica trecută patrulile militare au cutrierat nóptea tóte stratele, păzind în deosebi casele unde locuiesc români. Așă petrecurăm aproape o săptămână — sub sabia lui Damocle.

Telefon între București și Brăila. Direcțiunea generală a telegrafelor și poștelor din România a stabilit o comunicațiune telefonică între București și Brăila, care s'a pus la dispoziția publicului în 27 iulie (8 august.) Convorbirile telefonice se fac în stațiunile instalate în localurile oficiilor telegrafice centrale din București și Brăila, cu prețul de 3 lei pentru fiecare convorbire de câte 5 minute. Serviciul telefonic este la dispoziția publicului în tóte zilele dela 8 dimineța până la 8 séra.

Necrológe. *Eusebie Cartice*, canonic în Gherla, a încetat din viață la 10 august, în etate de 57 ani. — *Ioan Têrnăvean*, protonotar și senator magistratual în Abrud, a reposat la 13 august, în etate de 48 ani, lăsând în doliu mulți consângeni. — *George Bocu*, învățător gr. or. român în Sistavoret, a încetat din viață la 10 august n., în etate de 44 ani, jelit de soția Elena Bocu, de fiul Sever și

de alți consângeni. — *Dionisie Precup*, originar din Câmpia-Ardealului și nepot al regretatului Papiu Ilarian, membru fondator și secretar general al Societății «Transilvania» din București, șef al cancelăriei parchetului Curții de apel de acolo, a reposat în săptămâna trecută. — *Andrei A. Popovici*, comerciant în Brașov, a murit acolo la 9 august, în etate de 73 ani. Îl geleşce: Elena A. Popovici, ca soție; Andrei, George, Stefan, Dimitrie, Constantin, Nicolae, Ioan, Petru, Michail, fii; Elena E. Safrano, Ottilia, Olga, fiice; Maria A. Popovici născ. I. Manu, noră; Emanuil A. Safrano, ginere.

OGLINDA LUMEI.

Plóie de pești. Diarul «Das Wetter» istorisește că mai zilele trecute s'a lăsat peste ținutul Paderborn un uragan foarte puternic în urma căruia urmă o plóie torențială în care s'a observat că odată cu picăturile de apă ce cădeau din nori eră o mare cantitate de pești de apă dulce, vii, sănătoși și așa de buni, încât locuitorii i-au adunat, i-au fript și mâncat. Unii din acei pești au fost trimiși la Berlin și depuși în muzeu. Mai mulți învățați au studiat acest fenomen și au ajuns la concluziunea, că plóia acésta se esplică prin faptul că apele vre-unui fluviu din vecinătățile ținutului Paderborn au fost luate de un vârtej și înălțate la câteva sute de metri; apoi încetând vârtejul apele n'au mai putut sta suspendate în atmosferă și au cădut împreună cu peșcii ce conțineau, jos pe pământ. Nu șcim încă decât esplicăția dată de învățații germani va fi imbrățișată și de ceilalți învățați, dar ceea ce șcim, este că acest fenomen se întemplă foarte rar.

Congresul fumătorilor. Fumătorii de tutun s'au întrunit în congres la Dusseldorf. Acésta este curiositatea care ocupă actualmente tóta presa germană. În ziua de 1 august a avut loc prima ședință, a doua va fi în curând. Programa serbării a fost astfel ficsată. — Primire cu muzică la gară a societății fumătorilor cari vor lua parte la congres; — solemn cortegiu și primire în oraș — apoi mare fumare festivă, etc. Toți participanții la aceste serbări vor trebui să apară fumând tóta ziua pipe séu țigări și sânt de preferat țigările de foi.

Istoria unei ruble. Diarele rusești istorisesc următórea întemplare a unei ruble, care după 10 ani de călătorie în diferite părți ale imperiului a devenit o simplă copeică și ca atare a trecut în posesiunea statului. În anul 1883 directorul unei bănci rurale din Petersburg a dat din banii statului ca împrumut lui Ilja Semenow o rublă. Directorul înse auđind, că Semenow s'a dus la Kazan, a trimes rubla la prefectul poliției d'acolo, cu rugăminte ca scoțând din ea cheltuielile de transport, să-i dea restul lui Semenow, căruia îi și dase adresa. Semenow înse plecase mai departe, la Orel. Șeful poliției din Kazan, luând 19 copeici din rublă, a trimes restul la prefectul din Orel, care la rëndul seu luând 19 copeici cheltuieli de poștă, a dat ordin ca restul de 62 copeici să fie date lui Ilja Semenow. Acesta înse plecase din Orel la Twer, de acolo la Petersburg și în sfêșit la Pargolowo. Baniul umblau după el din oraș în oraș, dar la fiecare călătorie se imputinau cu 19 copeici până când din tóta rubla n'a mai remas decât o singură copeică. Copeica acésta, ne mai putând fi trimisă mai departe, a fost depusă, în urma unui ordin, în casa statului, ca să fie păstrată acolo, căci «se potă să vie Ilja Semenow și să céră

copeica». Din anul 1884 până în anul acesta, controlorul suprem al guvernamentului, de câte ori făcea la lună socotela veniturilor și a cheltuielilor, da și de copeica lui Semenow, pe care inse o însemnă de o parte în catastif, sub titlul de: «Deposit în bani gata». În timp de 10 ani copeica a fost înscrisă deosebit în catastife de 120 de ori. În anul acesta inse prescriindu-se, a fost adăosă la tesaurul statului.

Sfârșitul tragic al unui bal. Există un curios obicei, foarte mult practicat în Scoția, că la orice serată să se aleagă o regină care să fie stimată de toți. Mercuria trecută în unul din cartierele cele mai populate din Glaskov, era un bal popular. Trebuia să se aleagă regina, căreia trebuia să i se ofere mai multe flori, giuvaeruri și sticle de «Whiskey». Cu aceste din urmă frumoasă aleasă trebuia să răcorască ardorea adoratorilor sei. Verdictul juraților favorisă o frumoasă fată, Emma Norton, căreia afară de flori, giuvaeruri, «Whiskey» i se dădu și 24 de sticle de licheur. Imediat după aceea Emma fu asediată de un nor de admiratori, cari toți voiau să ia câte un păhăruț de liqueur oferit de grațioasele mânuși ale frumoasei regine. «Whiskey» și licheurul erau pe sfârșite, balul devenise o adevărată orgie, când de-odată, fără de veste, regina se clătina, păli și... cădu. Se creșu inteu că era vorba de un leșin, dar apoi se relevă, că sërmana Emma primise o lovitură de pumnal mortală în umăr. Alergară imediat autoritățile și reușiră a descoperi, că altă fată gelosă de succesul Emmei, ambițiosă de onorurile și darurile... balului, comisese acest omor. Ea se numeșce Gemmy Sheridan și e în vèrstă de 19 ani. Arestată fată a mărturisit că a ucis pe Emma, care era amica sa, într'un esces de gelosie!

Un discurs fenomenal. Deputații spanioli care-și căpătaseră renumele că țin cele mai lungi discursuri, au fost lăsați pe jos de onorabilul domn De Cosmo, membru al adunării legislative din Guiana engleză. De Cosmo a pronunțat discursul cel mai lung care să fie eșit până în ziua de azi din gâtulejul unui orator. El a început acest discurs la 10 ore sèra și continuă a pălăvrî totă noaptea și ziua următoare și nu încetă de a vorbi decât la o oră după miezul nopții adecă vorbi fără să se intrerupă, decât spre a luă câte o înghițitură de apă, douedeci și șapte de ciasuri. Cea mai mare parte a deputaților părăsiseră fotoliurile lor; ceialalți adormiseră. De Cosmo nu se coborî dela tribună decât numai atunci când nu mai avu nici un adversar înaintea sa, căci nici unul din deputați n'a voit să mai respundă acestui discurs, de témă ca De Cosmo, să nu începă din nou să vorbescă.

DESCOPERIRI ȘI INVENȚIUNI.

O descoperire senzațională în arta tipografiei. Lawel Brothers din New-York a descoperit o nouă mașină tipografică, rotativă, care a întrecut pe toate cele fabricate până acum și cu ajutorul căroră se putea tipări diare având 15—24 pagini. Cu această mașină se pote tipări cărți întregi, inse aceste cărți nu trebuie să aibă mai mult de 116 pagini. Ceea ce e mai frumos la această mașină este că după tipărire, cartea este și fățuită și legată. Cu ea se pot tipări 20 de cărți pe minut și nu este nevoie decât de ajutorul a 2 ómeni, pe când cu mașinele cele vechi, ca să se potă tipări pe minut o carte de 416 pagini, trebuia 20 de mașini cu 30 de bărbați, cu 12 mașini de fățuit, cari să aibă 16

fete ca lucrătoare. De legat este imposibil căci legatul este o muncă cu totul aparte și care trebuie făcută cu încetul. Așă dar vedem că cu această mașină se pote realisă o mare economie și tot de-odată o mare scutire de timp. Cu un personal numai de 2 ómeni, se pot tipări, fățui și legă 20 de cărți de câte 416 pagini pe minut.

Electricitatea în parlament. Un electrician din Japonia a inventat un mijloc ingenios după care deputații pot votă cu bile, fără să se mișce de pe scaun. Înderțul fotoliului presidențial e o ladă mare în care sânt scrise numerile dela 1—500. Sub fiecare număr e o bilă. Deputatul n'are decât să apese pe un buton electric, ce se află la un picior al fotoliului pe care șede. Firul electric mișcă bila corespunzătoare. Acesta cade într'o cutiuță. Astfel fac toți deputații. Bilele rămase în lada aceea mare represintă numărul deputaților absenți séu cari n'au votat. După ce ele au fost numèrate, un secretar apèsă de un buton electric și bilele se rostogolesc iar la locul de mai înainte. Tóte aceste mișcări se fac prin ajutorul electricității.

Ce este cholera? O importantă descoperire științifică relativă la cholera ni se semnală din Mních: Profesorul R. Emmerich, ajutat de dr. Ziro Tsuboi din Tokio, după o serie de lungi și delicate esperințe a ajuns a stabili că cholera asiatică este o otrăvire nitrosă provocată de bacilul lui Koch. Cei doi invèțați au stabilit inteu că asupra cânilor și iepurilor otrăvirea prin acidul nitros ar produce aceleași fenomene morbide ca și inoculațiunea cholerei. Ei au constatat apoi că această otrăvire produce asupra omului efectele analóge cu acelea ale sângelui cholericii și aceeaș identitate a fost constatată în sângele cânilor și iepurilor morți în urma inoculațiunei cu cholera și otrăvirei, prin acidul nitros. Decă această descoperire se confirmă, mijlocul de a combate într'un mod eficace cholera nu va întârzi de sigur ca să fie găsit.

O nouă pușcă. Ziarul «Times» primeșce din Viena șcirea că Manlicher este pe cale de a da la lumină o nouă pușcă cu repetiție, al cărei efect este uimitor. Arma este de calibrul 6½ ca și arma adoptată de curënd în România. Inovațiunea constă în aceea că tragerea se face într'un mod mecanic pentru tóte cartușele — se șcie că arma pote fi încărcată cu 5 séu 8 cartușe. Manlicher la o esperiență făcută a tras 120 de cartușe într'un minut, fără ca să se producă vr'o smucelă și fără ca țeva să se încăldescă prea mult așă încât să producă ori cât de mică supèrare mânei și să împiedice continuarea focurilor. Acestă armă inse nu va puté servi de sigur decât pe vasele de resbel unde se pote avé la dispoziție o provisie mare de cartușe, căci la un infanterist va produce un mare inconvenient cantitatea prea mare de cartușe de care el are nevoie, consumându-se atât de multe într'un foarte scurt timp cu această armă.

Calindarul săptămânei.

Dum. a 12-a după Rosalii, Ev. dela Mateiu c. 19, gl. 3. a inv. 1.

Țiua sèpt.	Calindarul vechiu	Căliind. nou	Sórele.
Duminecă	8 Mart. Emilian	20 Stefan <i>Stefan</i>	5 2 7 3
Luni	9 SS. Ap. Mateiu	21 Rudolf	5 4 7 0
Martți	10 Mart. Lautențiu	22 Gustavina	5 6 7 58
Mercuri	11 Mart. Euplu	23 Elvina	5 7 7 57
Joi	12 Mart. Fotie	24 Bartolomeu	5 8 7 55
Vineri	13 Păr. Maxim	25 Ludovic	5 10 7 53
Sâmbătă	14 Prof. Michea	26 Samuil	5 11 7 51

UMOR și SATIRĂ.

Glas al șeptelea.

Părintele C... fusese țarcovnic multă vreme în satul N...; prin purtarea sa cea bună, prin sârguința lui intru a învăța rânduieala bisericii, ajunsese să se facă și popă.

Preotésă, femeie muncitoare și cu frica lui Dumnezeu, eră credincioasă bărbatului, și munciă împreună cu densusul cât eră diulica de mare. Numai astfel putuseră să lege și ei doue 'n teiu. Veđi că ei fuseseră săraci. Se luaseră din dragoste.

Când avea câte o lécă de timp, preotul luă Octoihul și mai procitiă glasurile. Astfel încât el putea să răspundă fiecui, ori ce l'ar fi întrebat despre ale bisericii. Chiar protopopul de ar fi venit să-l cerceteze, trebuia să remăe mulțumit de răspunsurile ce ar fi primit. Maica preotésă, când cântă preotul glasurile din Octoih, îl ascultă cu drag. Din tóte din tóte, glasul al șeptelea îi remăsese ei la inimă. Când se punca la lucru și eră singură, murmură glasul al șeptelea ca să-i trecă de urît, și lucrul nu-l lăsă.

Intr'una din zile abia se intorsese dela munca câmpului, când iată și părintele protopop intră în sat pentru revisie. Preotul îl intimpină cu smerenie, ca pe un mai mare.

Apoi după ce merse în biserică și veddu că tóte sânt la locul lor, trase în gazdă la preot. A doua zi, protopopul până a plecá, luă nițel și pe preot la cercetare. Preotul răspunde bine când îl întreabă despre ale tipicului; deschide Octoihul și cântă glasul întéiu, ba al patrulea, ba al șéselea; când veni glasul al șeptelea, hirt în sus, hirt în jos, îl uitase. Da din colț în colț, și nu putea odată cu capul să-și aducă aminte.

Décă veddu și veddu, se dete pe lângă protopop cu rugăciune ca să nu-l dea pe mâna episcopiei. Și ca să astupe gura protopopului, îi dete unca épă ce avea.

Atunci protopopul veddend cum merge tréba, îi dîse:

— Fii pe pace, părinte, nu mai purtá grige. Ta-cume me chiamă.

Preotului îi veni nițică inimă când auđi așa. Iară protopopul luă épă și plecá.

Preotésă tocmai se află depănând tortul de pe fuse; se nitá cu jind cum li se duce épă, și plină de amărăciune incepú a cântá:

— De șcîia pop' al meu glasul al șeptelea, nu-l luá protopopul épă.

Și fiind că ei, cum dîsei, îi remăsese la inimă unul din glasurile ce cântă preotul din Octoih, cântecul ei fu tocmai pe tonul glasului al șeptelea.

Preotul, carele se uitá și el galeș după épă, plin de ciudă cum de tocmai atunci se întâmplase să uite glasul al șeptelea, îndată ce auđi pe preotésă cântând, îi dîse:

— Da unde îl găsiși, preotésă?

— Ia, în coșul cu fusele, părinte, îi răspunde ea.

Atunci preotul repeđi o fugă d'ale țepenele după protopop, strigând:

— Părinte protopópe! părinte protopópe! ia vino incoa! ia vino incoa!

Și îi făcea mereu cu mâna.

Protopopul se întorse.

— Me rog părințele, fă bine și lasă-mi épă, fiind că iată am găsit pe glasul al șeptelea, dîse preotul.

— Dară unde l'ai găsit? îl întreabă protopopul.

— Iaca mi l'ai găsit preotésă în coșul cu fusele.

Atunci se puse protopopul de-l ascultă. Și în ade-văr că-l șcîia cum nu se póte mai bine.

Nu mai avú ce dîce protopopul, și plecá după cum și venise. Iară preotul își scăpă biéta épă.

UN CULEGĂTOR-TIPOGRAF.

Ești șirétă.

Cât me iubai și me 'ndrăgiai
Cu patimă alt' dată,
Și cât de mult ađi te-ai schimbat!
Ai fost și ești șirétă...

Ți-aduci aminte sub salcâm
Cum îmi jurai odată
Că me iubești cu drag, cu foc
Oh! cât erai șirétă...

Și drept temci la jurământ
M'ai sărutat odată,
M'ai sărutat, dar ai zimbít ..
Ai fost și ești șirétă...

Și eu, cređdend în jurământ,
Te-am sărutat odată,
Și tu, chochetó, mult ai ris...
Oh! cât ai fost șirétă...

Și te-am iubit, te-am adorat
Ca pe-o deitá, fatá,
Dar tu de mine-ai ris mereu
Așá cum ești șirétă...

Ș-acuma, ved, acum când ești
Cu altul măritatá,
C'ai fost cocheta, și vei fi
În vieța ta... șirétă...

MARION.

La examen.

Esaminatorul, cătră o domnișórá:

— Ce s'au făcut fiii lui Alesandru cel mare?

Domnișóra, după o matură gândire: Trebuie să fi murit.

Baronul. — Este dómna contesă acasă?

Servantă. — Nul dar cu tóte aceste am s'o întrebi!

Inșciintare.

Stau la dispoziția tuturor autorităților, cari doresc să impedece ținerea cutării adunări, ca în lipsa de alte motive, să se pótă servi drept pre-
tecst de mine.

Cholera.

Proprietar, redactor răspundător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARIUL LUI IOSIF LÁNG & COMP. ORADEA-MARE.

